Модуль 1. Змістовий модуль 2

Практичне заняття №12-13 (4год.)

Тема 2. Типи складнопідрядних речень. Виконання вправ з граматики.

Вид заняття: вивчення та закріплення нового матеріалу

Мета: навчитись вживати в усному та письмовому мовленні складнопідрядні речення, розвивати навички вести бесіду, діалог про кухню; виховувати цікавість до нових граматичних одиниць.

Методи: бесіда, конспект, лексичні та граматичні вправи.

Дидактичні засоби навчання: нові граматичні та лексичні одиниці та вправи на закріплення.

Література (Інформаційні ресурси): 1. Бережна В.В., Пантелєєва С.В. Довідник. Німецька мова. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006.

2. http://lernde.ru/sprechen/153-deutsche-nationalkueche

Хід заняття

1. Організаційна частина.

2. Актуалізація опорних знань студентів і контроль вихідного рівня знань.

   1) Перевіримо діалоги з теми, складені вами самостійно.

3. Повідомлення теми, формулювання мети.

4. Вивчення особливостей вживання складнопідрядних речень та їх оформлення на письмі.

5. Виконання граматичних вправ.

6. Складання складнопідрядних речень самостійно.

Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення складається з головного й одного чи декількох підрядних. Підрядне підпорядковується головному і виступає в ньому як член речення. У зв'язку з цим розрізняють означальні, додаткові й обставинні підрядні речення.

Підрядне речення може стояти після головного, перед ним чи всередині нього. Воно вводиться, як правило, підрядними сполучниками **dass** «що, щоб», **wenn** «якщо, коли», **als** «коли», **weil** «тому що» та ін.; відносними займенниками **der, die, das, die** «який, яка, яке, які»; питальними займенниками **wo** «де», **wer** «хто», **wann** «коли», **welcher** «який» та ін.; питальними займенниковими прислівниками **worauf, worüber, wozu** та ін. Трапляються також і безсполучникові підрядні речення.

Сполучникове підрядне речення має особливий порядок слів: на першому місці стоїть сполучне слово чи сполучник, потім — підмет, а присудок ставиться в кінці речення, до того ж його змінювана частина займає останнє місце:

Ich hoffe, dass ich mich am Schwarzen Meer gut erholen kann.

Якщо дієслово має відокремлювану частину, то в підрядному реченні вона не буде відокремлюватися і пишеться разом з дієсловом:

Frage deinen Freund, wann die Konferenz stattfindet.

Ich möchte wissen, ob der Zug nach Berlin von diesem Bahnhof abfährt.

Зворотний займенник стоїть перед підметом підрядного речення, якщо підмет виражений іменником:

Er erklärt, wo sich die Post befindet.

Зворотний займенник ставиться після підмета, якщо він виражений займенником:

Er erklärt, wo sie sich befindet.

Якщо присудок у підрядному реченні складається з трьох дієслів, то змінювана частина ставиться перед незмінними:

Weißt du, dass du mich heute hast warten lassen?

Додаткові підрядні речення

Додаткові підрядні речення відповідають на питання **was?** і з'єднуються за допомогою сполучників **dass, ob** та сполучних слів **wer, was, wie, wann, wo, wofür, womit** та інших. Додаткове підрядне речення виконує функцію додатка:

Wir erwarten, dass du rechtzeitig zurückkehrst. Ich kann nicht sagen, womit sie sich beschäftigt. Alle interessieren sich dafür, woher er das weiß.

Сполучник **ob** вживається в питанні і відповіді на непряме запитання:

Ich weiß noch nicht, ob ich morgen auf den Sportplatz gehe. Frage ihn, ob das Konzert heute stattfindet.

Ob oder dass? Ergänzen Sie die Konjunktionen.

1. Ich weiß nicht,_____er das wirklich getan hat. Was meinen Sie? — Ich kann Ihnen sagen, _____er es getan hat oder nicht. Ich weiß sogar,_____er es mit Absicht getan hat. 2. Ich bin sicher, _____er uns gern helfen würde. Die Frage ist nur, ____er es auch könnte. 3. Glaubst du,_____er Recht hat? — Es ist schwer zu sagen, ____er Recht hat. 4. Es ist fraglich,_____er das tut. Ich bin sicher,_____er es tun wird. 5. Ich weiß nicht, _____ er noch heute kommt, aber ich weiß,_____er kommen wird. 6. Mir ist nicht bekannt, _____sie schon abgereist ist. Ich weiß nur,____sie abreisen wollte.

Означальні підрядні речення

Означальні підрядні речення відносяться як означення до якого-небудь іменника головного речення, стоять зазвичай за цим іменником і вводяться найчастіше за допомогою відносних займенників: **der, die, das, die,** що узгоджуються в роді і числі з іменниками, чиїми означеннями вони є. Відносні займенники можуть стояти в будь-якому відмінку, у тому числі і з прийменниками, залежно від ролі, яку вони виконують у самому підрядному реченні. Їхнє відмінювання трохи відрізняється від відмінювання артикля і збігається з відмінюванням вказівного займенника **der:** у Genitiv чоловічого і середнього роду — **dessen,** жіночого роду — **deren,** множини — **deren,** у Dativ

множини — **denen:**

Der Student, der dort sitzt, ist mir unbekannt. Ich wohne bei meiner Tante, die als Lehrerin in der Schule arbeitet. Er spielt oft mit dem Kind, das ihn sehr lieb hat. Ich rufe meinen Freund an, dessen Namen du kennst. Die Hörer, mit denen der Lektor spricht, sind meine Freunde.

Setzen Sie die entsprechenden Relativpronomen.

1. Das sind Bilder, ____die Schönheit der Stadt wiedergeben. 2. Der Lehrer erzählte über die Gemäldegalerie,___er vor kurzem besucht hat. 3. Ich traf einen Bekannten,____an der Universität studiert. 4. In der Gemäldegalerie Dresden hängt ein Bild von Rafaell, ____weltberühmt ist. 5. Der Sportpalast,____ vor kurzem errichtet worden ist, hat zwei Turnhallen. 6. Wir wohnen im Studentenheim, ____ nicht weit von der Universität liegt. 7. Die alte Stadt,___ am Dnepr liegt, ist die Hauptstadt der Ukraine.

2. Bilden Sie Relativsätze.

1. Ich habe dem Ausländer geschrieben. Ich kenne *den Ausländer* seit dem Studium.

2. Der Schüler wohnt jetzt in Dresden. Ich erinnere mich *des Schülers* noch gut.

3. Ich habe meiner Freundin ein großes deutsch-englisches Wörterbuch geschenkt. *Meine Freundin* studiert Anglistik.

4. Der ausländische Gast möchte heute in der Bücherei arbeiten. Der Assistent betreut *den ausländischen Gast.*

5. Mein Freund hat nicht geantwortet. Ich habe *meinem Freund* einen Brief geschrieben.

6. Die Arbeitsgruppe wird die Versuchsreihe bald abschließen. Sie hat *die Versuchsreihe vor* einem Jahr begonnen.

Підрядні речення часу

Підрядні речення часу вводяться сполучниками **als** «коли», **wenn** «коли», **nachdem** «після того як», **bevor** «перед тим як», **indem, während** «у той час як» тощо.

Сполучник **als** уживається, якщо в реченні виражена дія в минулому: *Als wir*

dort lebten, arbeitete ich im Betrieb.

Якщо дія підрядного речення відбувається раніше за дію в і головному, то в підрядному вживається Plusquamperfekt, а в головному — Präteritum: *Als er die Hausaufgabe gemacht hatte, war er frei.*

Сполучник **nachdem** уживається в підрядному реченні, дія якого передує дії в головному:

Nachdem wir alles gemacht hatten, waren wir frei. Nachdem wir alles gemacht haben, sind wir frei.

В останньому реченні Perfekt і Präsens виражають майбутній час: *Після того, як ми все зробимо, ми будемо вільні.* У цьому одна з особливостей підрядних даного типу.

Сполучник **wenn** уживається, якщо в реченні виражається дія в теперішньому чи майбутньому часі:

Wenn ich freie Zeit habe, gehe ich gern ins Kino. Wenn der Winter kommt, wird es kalt.

А також якщо дія відбувається в минулому часі, але має повторюваний характер:

Wenn ich aufgestanden war, *machte ich zuerst 10 Minuten Gymnastik.*

Сполучник **bevor** уживається в підрядному реченні, дія якого відбулася чи відбудеться після дії в головному реченні: *Bevor wir fortgingen, hatten wir gegessen.*

Для вираження одночасності дії в головному і підрядному використовуються сполучники **während** та **indem** «у той час як»:

Während er arbeitete, las ich. Indem sie Musik hörte, lasest du.

***Ersetzen Sie die* schräg gedruckten Satzteile durch Temporalsätze mit als oder wenn. Beachten Sie dabei die Zeitformen.**

1. *Bei meinen Wanderungen in den Bergen* entdeckte ich immer neue Naturschönheiten. 2. *Zu Beginn der zweiten Halbzeit* griff die Fußballmannschaft entschlossen an. 3. *Beim Verlassen des Geschäfts* verlor er seinen Geldbeutel. 4. *Auf*

meinen Fahrten zur Arbeit schaltete ich meist das Autoradio an. 5. *Am Ende der Konferenz* hatte man sich endlich geeinigt. 6. Er erhob sich *beim Eintritt seiner Gäste.* 7. *In Augenblicken des* Glücks erschien ihm alles wie neu. 8. *Zu Beginn des Frühlings* lag auf den Bergen noch Schnee. 9. *Das Kind wurde beim Überqueren der Straße* von einem Auto überfahren. 10. *Auf meinen Spaziergängen* dachte ich oft über meine Zukunft nach. 11. *Am Anfang* fiel ihm die ungewohnte Arbeit sehr schwer. 12. *Bei unseren Unterhaltungen* waren wir selten der gleichen Meinung.

Підрядні речення умови

Підрядні умови вводяться сполучником wenn «якщо»:

Wenn du diese Regel aufmerksam liest, verstehst du sie.

Умовні підрядні речення можуть бути і безсполучниковими. Такі підрядні стоять перед головним і починаються зі змінюваної частини присудка, за нею стоїть підмет і інші члени речення. Незмінювана частина присудка стоїть наприкінці підрядного. Головне речення також починається зі змінюваної частини присудка, перед нею можуть стояти слова so «так, у такому разі» чи dann «тоді»:

Liest du diese Regel aufmerksam, so (dann) verstehst du sie.

Bilden Sie konditionale Satzgefüge mit und ohne Konjunktion.

1. Der Name Thüringen erklingt. Für viele tauchenUrlaubstage in den Bergen des Thüringer Waldes in der Erinnerung auf.

2. Man denkt an Thüringens Geschichte. Es fällt einem sofort die Wartburg bei Eisenach ein.

Übersetzen Sie ins Deutsche.

1. Якщо ти маєш можливість, обов’язково подивися цю виставку. 2. Якщо ви візьмете забагато речей (багажу), вам доведеться нелегко. 3. Якщо ти виїдеш раніше, то напиши мені про це. 4. Якщо у вас є яка-небудь пропозиція, зробіть її зараз. 5. Якщо нічого не хочеш забути (з речей), то необхідно скласти список. 6. Якщо він надійна людина, він зможе виконати це важке завдання. 7. Якщо ви хочете виграти змагання, ви повинні багато тренуватися. 8. Грай уважно, якщо не хочеш програти. 9. Якщо ти хочеш мені допомогти, приходь до мене завтра

ввечері. 10. Якщо тобі у нас сподобається, ти можеш провести у нас літні канікули.

Підрядні речення мети

Підрядні речення мети з'єднуються сполучником damit «щоб», вони відповідають на питання «для чого? з якою метою?»:

Ich wiederhole die Frage noch einmal, damit du sie verstehst. «Я повторюю питання ще раз, щоб ти його зрозумів».

Варто звернути увагу на те, що в головному і підрядному тут уживаються різні підмети. Якщо підмети збігаються, то використовується інфінітивний зворот з um ... zu «щоб», що також має значення мети:

Ich wiederhole die Frage noch einmal, um sie besser zu verstehen

Schließen Sie die Zweitsätze abhängig vom Charakter des Subjekts mit *damit* oder *um ...zu* an.

1. Der Lehrer lässt die Schüler Beispielsätze bilden. Sie prägen sich die Regeln ein. 2. Der Dozent führt den Versuch durch. Er veranschaulicht den Studenten die chemischen Prozesse. 3. Der Englischlehrer hat den Ausländer eingeladen. Die Schüler üben sich in englischer Konversation. 4. Die Studenten lernen Französisch. Sie können später Fachbücher im Original lesen. 5. Die Schülerin hat sich das Gedicht abgeschrieben. Sie lernt es zu Hause auswendig. 6. Der Assistent hat dem Studenten das Buch gegeben. Er lernt den Schriftsteller kennen. 7. Der Junge braucht dringend das Lehrbuch. Er bereitet sich auf die Prüfung vor.

2. «Damit, um...zu» oder «dass»? Fassen Sie die Aussage in einem Satz.

1. Die Vorfreude auf einen Urlaub muss noch größer werden. Man rät, sich mit einem entsprechenden Buch auf die Reise vorzubereiten. 2. Man kauft ein Bildband oder eine Wanderkarte. Man will sich das Sehenswerte merken. 3. Man will sich besser mit den Bürgern des Gastgeberlandes verständigen. Man muss die Landessprache lernen. 4. In den Touristenzentren baut man viele neue Hotels. Die Gäste können sich gemütlich und mit Komfort entspannen. 5. Es ist bekannt. Die Eindrücke von einer weiten Reise bestimmt auch die Freundlichkeit der Menschen. 6. Die Töuristengruppe will die Eindrücke austauschen. Die Touristengruppe kommt abends zusammen. 7. Man

bringt von der Reise kleine Andenken und Ansichtskarten mit. Die Freunde müssen auch eine Vorstellung von dem Reiseland bekommen.

Підрядні речення причини

Підрядні речення причини вказують на причину дії в головному реченні і відповідають на питання «чому? з якої причини?». Вони вводяться сполучниками **weil, da.** Речення з **weil** стоять, як правило, після головного речення, речення з **da** — перед головним:

Der Vater kommt heute früher nach Hause, weil er nur zwei Vorlesungen hat. Da meine Schwester zum erstenmal in Berlin ist, will sie viele Theater und Museen besuchen.

Verbinden Sie die Sätze mit der Konjunktion weil.

1. Der Fahrer ist mit der Straßenbahn zusammengestoßen. Er hatte das Verkehrszeichen nicht beachtet. 2. Herr Müller hat keine Zeit. Er muss um 8 Uhr im Büro sein. 3. Ich möchte ein Butterbrot essen. Ich habe Hunger. 4. Der Kaufmann konnte die Uhr nicht in seiner Tasche finden. Sie lag im Hotel auf dem Nachttisch. 5. Richard schlief sofort ein. Er war müde. 6. Inge hat von ihren Freundinnen viele Blumen bekommen. Sie hatte Geburtstag. 7. Peter kann dieses Zimmer leider nicht mieten. Es ist zu teuer. 8. Der junge Mann ist verdächtig. Er hat sich in der Nähe des Wagens aufgehalten. 9. Er erkältet sich nicht. Er zieht sich immer warm an. 10. Ich muss jetzt gehen. Ich will pünktlich zum Essen kommen.

Модальні речення

Модальні речення відповідають обставині способу дії. Вони відповідають на питання **як? яким чином?**

Модальні речення вводяться сполучниками **indem, ohne dass, anstatt dass, dass.**

Sie können die Lautstärke regeln, indem Sie an diesem Knopf drehen.

Sie ging um Karlchen herum, ohne dass er etwas davon gemerkt hätte. (B. Balazs)

Anstatt dass er den kürzesten Weg wählte, machte der Fußgänger einen großen Umweg.

Zu diesem Konflikt ist es nur dadurch gekommen, dass keine Seite nachgeben

wollte.

Ergänzen Sie die Sätze.

a. (Sie drehen an diesem Knopf. Auf diese Weise/So/Dadurch können Sie die Lautstärke regeln.) Sie können die Lautstärke *regeln, indem/dadurch regeln, dass Sie an diesem Knopf drehen.*

b. (Keine Seite wollte nachgeben. Nur dadurch ist es zu diesem Konflikt gekommen.) Zu diesem Konflikt ist es nur *dadurch gekommen, dass keine Seite nachgeben wollte.*

1. (Harry hob den Arm und gab mir auf diese Weise ein Zeichen.) Harry gab mir ein Zeichen, _ 2. (Sie lachte laut auf und unterbrach ihn so beim Sprechen.), unterbrach sie ihn beim Sprechen. 3. (Er wollte keine Mitteilungen machen. Dadurch wurden die anderen noch neugieriger.) _ wurden die anderen noch neugieriger. 4. (Ich riss das Lenkrad herum. Nur dadurch konnte ich den Zusammenstoß mit dem entgegenkommenden Wagen vermeiden.) Ich konnte den Zusammenstoß mit dem entgegenkommenden Wagen nur 5. (Der Einbrecher schlug eine Fensterscheibe ein und gelangte so ins Haus.) Der Einbrecher gelangte ins Haus, _.

Порівняльні підрядні речення

Порівняльні підрядні речення представляють обставину порівняння і порівнюють дію головного речення з дією підрядного речення. Порівняльне підрядне речення відповідає на питання **як?**

Реальні порівняльні речення вводяться сполучниками **wie, als** і складними сполучниками **je ... desto, je ... umso.**

Er erzählt so lebendig, als ob er alles selbst erlebt hat.

Er schreibt nicht so schnell, wie er kann.

Er schreibt langsamer, als er kann.

Je länger ich das Bild betrachtete, desto (umso) besser gefiel es mir.

Je mehr ich lese, um so reicher wird mein Wortschatz.

Setzen Sie «als» oder «wie» ein.

1. Mein Bruder studiert im 1. Studienjahr ebenso gut, _ ich vor zwei Jahren

studiert habe. 2. Ich muss meinem Kollegen helfen, weil er mich viel seltener um etwas bittet,___ich ihn gebeten habe. 3. Du musst das Perfekt ebenso tüchtig durcharbeiten, _ wir das Präsens durchgenommen haben. 4. Man baut in Berlin viel mehr Häuser, man kurz nach dem Krieg gebaut hat. 5. In drei letzten Jahren hat der Schriftsteller öfter mit seinen Lesern gesprochen, _ er das in früherer Zeit gemacht hat. 6. In der Erzählung stellt der Autor die Natur ebenso plastisch dar, _ er sie in seinen Romanen geschildert hat. 7. Bei der Diskussion mit den Lesern hat der Autor seine Idee besser formuliert, es ihm in dem Ar.tikel gelungen war.

Підрядні речення наслідку

Підрядні речення наслідку представляють обставину наслідку і виражають наслідки дії головного речення. Підрядні речення наслідку відповідають на питання **як? якою мірою? до якого ступеня? з якими наслідками?**

Вони вводяться сполучниками **so dass, dass, als dass.** Як кореляти виступають **so, genug, zu.**

Dann trat ein Wetterwechsel ein, dass sich alles veränderte. Die Hitze wurde so stark, dass die Ernte verdorrte.

Er fühlte sich viel zu wohl, so dass er gar nicht aufhören wollte.

Überhaupt war alles zu weit fortgeschritten, als dass man noch etwas hätte ausrichten können.

Bilden Sie aus den Satzpaaren konsekutive Satzgefüge mit der zusammengesetzten Konjunktion so dass.

1) Die Anlagen für den Büchertransport in der Bibliothek wurden modernisiert. Die Bücher stehen den Benutzern in kürzester Zeit zur Verfügung.

2) Neue Magazinräume sind geschaffen worden. Der Buchbestand konnte wesentlich erweitert werden.

3) Der Katalog ist neu geordnet. Man kann die gewünschten Buchtitel schneller finden.

4) Die Arbeitsplätze in den Lesesälen wurden neu gestaltet. Es herrschen jetzt bessere Lichtverhältnisse.

5) Ein neuer Lesesaal wurde geschaffen. Die Platzkapazität hat sich wesentlich

erhöht.

6) Die Auskunftsstelle ist ständig geöffnet. Man bekommt jederzeit Hilfe.

Verbinden Sie die Sätze mit so dass oder so... dass.

An Weihnachten

1. Die Kinder waren sehr aufgeregt. Sie konnten gar nicht mehr ruhig sitzen. 2. Die Kinder haben gebastelt. Sie hatten für jeden in der Familie ein kleines Geschenk. 3. Die Kinder haben ihrer Mutter beim Backen geholfen. Sie konnten schon die Plätzchen probieren. 4. Der Vater hat vorher viel gearbeitet. Er konnte nach Weihnachten ein paar Tage freinehmen. 5. Die Großmutter kam zu Besuch. Sie musste die Feiertage nicht allein verbringen. 6. Der Weihnachtsbaum war groß. Sie brauchten zum Schmücken eine Leiter.

Підрядні допустові речення

Підрядні допустові речення виступають як обставина допусту. Вони відповідають на питання **всупереч якій обставині? незважаючи на що?** і виражають умову, всупереч якій відбувається дія в головному реченні.

Вони вводяться сполучниками **obwohl, obgleich, obschon, obzwar, wenngleich, wiewohl, trotzdem, wenn** (часто з часткою **auch), auch wenn,** відносним займенником або відносними прислівниками **welcher, was, wie, wo, wohin** та ін. або прислівником **so;** таке допустове підрядне містить, крім того, частку **auch** (рідше **noch, immer).**

Obwohl er krank war, kam er dennoch.

Er zieht keinen Mantel an, wenn es auch kalt ist.

Sie haben die Gletscherwanderung angetreten, obwohl der Bergführer davor gewarnt hatte.

Auch wenn du Recht hast, bin ich mit dir nicht einverstanden.

Auch wenn er ein Taxi genommen-hätte, hätte er den Zug nicht mehr erreicht können.

Bilden Sie Konzessivsätze mit obwohl.

— Obwohl die Wanderung kurz ist, bietet sie für jeden schöne Eindrücke.

1. Die Berge sind nicht hoch. Von dort oben kann man weit sehen. 2. Ich

bekomme meinen Urlaub erst im Sommer. Ich mache mich schon im Januar mit Reisetouren vertraut. 3. Voriges Jahr haben wir den Sommerurlaub in Binz verlebt. Wir fahren im Juli wieder hin, der Kurort hat uns gut gefallen. 4. Der Urlaub ist schnell vergangen. Wir werden uns daran noch lange erinnern. Wir ziehen das Wandern vor. Es lohnt sich auch, eine Reise in den Harz zu unternehmen. 6. Du musst dich diesmal mit einem Herbsturlaub zufriedengeben. Der Urlaub im Thüringer Wald wird dich doch nicht enttäuschen. 7. Ihr wollt euch nur einen Tag in Eisenach aufhalten. Ihr müsst doch einen halben Tag der alten Wartburg widmen. 8. Die Zahl der Jugendherbergen ist groß. Doch ist es schwer, einen Ferienplatz in der Saison zu bekommen.

7. Домашнє завдання: скласти по 2 приклади на кожен вид складнопідрядного речення.

Викладач А.О. Бєлова